

Forfatter: Biehl, Charlotta Dorothea

Titel: Biehl, Charlotta Dorothea: "Mit ubetydelige Levnets Løb", i *Mit ubetydelige Levnets Løb*, udg. af Marianne Alenius , Museum Tusculanum, 1986, s. 9. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-bieh101-shoot-idm139639967771840/facsimile.pdf> (tilgået 22. september 2021)

Anvendt udgave: Mit ubetydelige Levnets Løb

Indledning

a. Charlotta Dorothea Biehl og opfattelsen af hende siden 1788

Charlotta Dorothea Biehls selvbiografi fra 1787 er et fascinerende paradoks. Kender man bare lidt til dansk kulturliv i anden halvdel af det 18. århundrede, er man stødt på hendes navn og må studse over at se det knyttet til den beskedne titel »Mit ubetydelige Levnets Løb«. Kender man også noget til Biehls egne skrifter, gætter man på, at titlen ikke skal tages for pålydende.

Biehl blev født i København i 1731 og døde i København i 1788. Om hun nogensinde krydsede Storebælt eller Øresund, ved vi ikke. Hvad vi ved om hendes privatliv, stammer næsten altsammen fra hendes egne breve og fortællingen »Mit ubetydelige Levnets Løb«. Det er påfaldende, hvor mange berømte personer fra den inderste cirkel i Københavns kulturliv hun har kendt, og hvor få der har fundet bekendtskabet værdigt til omtale. Havde vi ikke en stor samling af hendes privatbreve bevaret i hendes ven Johan Bülow's papirer, ville hendes mange bøger i dag stå i et besynderligt og ganske usandfærdigt vacuum. Et forfatterskab uden forfatter. Eller findes der muligvis upåagtede samtidige skildringer af hende?

Biehl har en meget stor litterær produktion. Mens hun levede, så hun sine skønlitterære værker blive udgivet, sine komedier blive opført, sine oversættelser af udenlandsk litteratur blive trykt, og

ved siden af disse arbejder ophobedes en større samling af historiske skildringer, privatlivsberetninger og digte, som det blev eftertidens opgave at tage sig af. En del blev udgivet posthumt i det 19. århundrede, andet i det 20., og noget ligger endnu hen i håndskrift.

Biehl var forfatter og oversætter og debattør. Mundtligt og skriftligt var hun med i kultur- og sprogdebatten. Sentimentalisme, moral, komik og persontegning mestrede hun, som det sene 1700-tal krævede det. Danmarks litteratur, sprog og historie i »den biehlske periode« bærer præg af periodebetegnelsens ophav: Charlotta Dorothea Biehl.

Med Biehls død rammes hendes produktion af skindøden. Kun i glimt har det ene eller det andet af hendes værker haft en renaissance, men en konstant opmærksomhed, der kunne have holdt mindet om hendes kulturelle bredde i live, har hun ikke nydt. En altfor selektiv benyttelse af hendes værker har splittet helheden i hendes person og kunstneriske præstation.

I den allernyeste tid er interessen for hende genopstået. Som kvindelig forfatter er hun blevet genopdaget af kvindehistorisk bevidste kvinder og mænd, som har genlæst og i begrænset omfang genudgivet hendes værker. Ved mødet med hendes selvbiografi er mange standset brat op i forundring over hendes liv - og ikke helt berettiget bliver hendes livshistorie somme tider tolket som en lidelseshistorie.

I Stig Dalager og Anne-Marie Mai's to-bindsværk »Danske kvindelige forfattere«, som udkom i 1982, får Biehl en placering, som hun har fortjent. Over 20 sider indplaceres Biehl i sin sociale og kulturelle sammenhæng. Hendes liv ridses op og læseren får i klare resuméer indblik i det genre- og emnerige forfatterskab. Især synes hendes dramatiske stykker at have haft deres interesse.

Kort før denne bog udkom i Tyskland Georg Albrecht Mai's:

»Die Frauenfiguren im dramatischen Werk der Charlotte Dorothea Biehl«, som dels giver en genrebeskrivelse af den nye komedie i Danmark efter Holberg-tiden, dels i en gennemgang af fem af Biehls egne dramer, 4 komedier samt debatstykket »Tvistigheden«, placerer Biehls kvindefigurer i det borgerlige, danske bymiljø i 1760'erne.

I litteraturhistorierne er Biehl omtalt hyppigt, men som regel hentes hun ind som parallel-eksempel, når en anden forfatter beskrives, og det er derfor vanskeligt i dem at få et indtryk af hendes egen produktion. Ofte er det desuden som oversætter, hun omtales mest udførligt. »Dansk litteraturhistorie«, bind 4, Kbh. 1983, der omhandler perioden 1746-1807, er en undtagelse. I flere forskellige afsnit bringes Biehl ind som repræsentant for en genre og hendes værker får dér en individuel behandling.

»Mit ubetydelige Levnets Løb« er det lettest tilgængelige af Biehls værker. Selvbiografien kan læses uden den mindste forhåndsviden om perioden. Den er umiddelbar og personlig - et ægte stykke »bekendelseslitteratur«. Ikke for intet var Biehl forfatter. Hendes livshistorie er så godt fortalt, at man kan læse den alene for dens litterære kvalitet, og det er da blandt andet det, man bør gøre. Dertil kommer, at den er den eneste større selvbiografi vi har fra en kvinde i det 18. århundrede. Bogen får dermed en selvstændig betydning i den danske kvindes historie. Den skildrer ganske vist langt fra en typisk dansk kvinde i 1700-tallet. Læser man historien om Biehl, er man ikke i tvivl om det. Det er selvfølgelig beklageligt, at vi ikke kan få det med i købet, men det er nok ikke tilfældigt, at det var en utypisk kvinde, der fik skrevet ned, hvordan hun opfattede sin egen tilværelse. At forholde sig offentligt til, hvordan man havde det privat, lå udenfor kvinders normale mønstre.

Er Biehl imidlertid selv utypisk, er de barrierer, hun stødte på i

sine forsøg på selvudfoldelse, så meget desto mere typiske, og måske kan vi i dem tillade os at se lidt af en almen forklaring på den anonymitet, der omgærder kvinderne i 1700-tallet. Biehl er et enestående eksempel fra vores egen historie på en kvinde, der ikke lod sig bremse i trangen til at markere sig selv og sine meninger, og lærte at leve med både succes og fiasko.

Biehl er meget forskellig fra de andre store kvindeskikkelser, vi kender fra vores ældre litteratur. Hun er ikke en opfindsom martyrhustru som Leonora Christine, ikke en økonomisk privilegeret, ansvarsbærende adelsenke som Birgitte Thott, eller en from og af skæbnen hårdt prøvet taber som Dorothea Engelbretsdatter - for nu at nævne nogle enkelte af de kvinder, der ved egne værker har markeret sig kunstnerisk og intellektuelt i dansk kultur, og som i tidens løb har været brugt som modeller til efterligning af andre kvinder. At disse kvinder også har kæmpet en sej kamp imod samtidens forventninger og tradition, og at de fik et beundringsværdigt og betydningsfuldt resultat ud af deres anstrengelser, lader sig dokumentere. Men at Dorothea Biehl, som da også i tid ligger os nærmest, er den, vi mest umiddelbart kan forstå i dag, er der ingen tvivl om. Vi ved tilstrækkeligt meget om hende, fra hende selv og fra andre, til at vi kan tage stilling til hendes egne og de andres reaktioner på hende, og vi genkender tit begge slags. Vi kan beundre hendes arbejdsresultater og lære af hendes intellektuelle flid, og vi kan spekulere over, hvad den kostede hende på andre områder. Især kan vi af hendes selvbiografi se, hvor mange fejl hun allerede har begået for os, og hvor mange fiaskoer der går på én succes.

Biehl har nok i dette perspektiv en ganske særlig interesse netop nu, hvor kvindebevægelsen har skallet hende et publikum, der både er vænnet til og interesseret i at se på kønsspecifikke problemstillinger. Forholdet mellem kvinder og mænd, socialt og psy-

kologisk, er et emne, hun konstant tager op og aldrig kommer på det rene med. Ofte strander hun nøjagtig samme sted som vi, som regel dog lidt før.

Historisk tilbageblik

Går man lidt tilbage i tiden og ser på, hvad man tidligere har kunnet bruge hendes forfatterskab til, kan man ikke undgå at blive forbavset over, at det er aldeles andre synsvinkler, hun er blevet anskuet udfra. Denne overraskelse er det værd at tage med her, fordi man med den får hende anbragt i en langt videre og nok også sandere sammenhæng end den rent kvindespecifikke. Af de mange gryder, Biehl fik bragt i kog, har eftertiden kun opvarmet én ad gangen, og ikke engang dem alle. En måde at nærme sig hendes person og værk på bliver således at se, hvad man i tidens løb har interesseret sig for i hendes værker.

Den, der i det 20. århundrede har gjort mest for at Biehl ikke skulle blive glemt, er Louis Bobé, som har udgivet og kommenteret en række af hendes værker og skrevet om hende. I sin bog »Fra Renaissance til Empire«, Kbh. 1916, karakteriserer han Biehl således: »Dorothea Biehl blev uden Sammenligning den mest fremtrædende Forfatterindeskikkelse i Danmark i hele det 18. Aarhundrede. Hun blev Holbergs egentlige Efterfølger paa den danske Scene; hendes Oversættelse af »Don Quixote« er endnu stadig den der læses og citeres, hun skrev litterære Kausier og moralske Fortællinger, hun gav os sin Tids eneste historiske Mémoires intimes, og endelig nedskrev hun sit eget Levnetsløb, den eneste Selvbiografi af en dansk og tilmed aandelig betydelig Kvinde, som er kommet til os fra det 18. Aarhundrede« (s. 79-80).

Selvom Biehls væsentligste arbejder er af skønlitterær og dramatisk karakter, er det fortrinsvis som såkaldt »historisk Forfatterin-